

Poznań, wrzesień 2015 r.

prof. Mirosław Pawłowski prof. zw. UAP
Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu
Wydział Grafiki i Komunikacji Wizualnej

Ocena dorobku artystycznego i naukowego, działalności pedagogicznej oraz rozprawy doktorskiej Pana mgr Rafała Nijaka w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie sztuki piękne wszczętym przez Radę Wydziału Grafiki ASP w Warszawie.

Część 1

Ocena dorobku artystycznego i naukowego oraz działalności pedagogicznej

Pan Rafał Nijak urodził się 24 stycznia 1981 roku w Tarnowie.

Jest absolwentem Zespołu Sztuk Plastycznych im. Artura Grottgera w Tarnowie, gdzie pobierał nauki na specjalizacji Meblarstwa Artystycznego. W 2001 roku studiował na Studium Konserwacji Mebla w Tarnowie.

W 2002 roku zdał egzamin wstępny do Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie na Wydział Konserwacji i Restauracji Dziel Sztuki, gdzie pobierał nauki w zakresie rysunku i malarstwa u profesorów: prof. Piotra Bogusławskiego, prof. Mariana Czapli, prof. Mariana Nowińskiego, następnie prof. Zofii Glazer, ad. mgr. Mariusza Woszczyńskiego.

W 2007 roku, w ramach międzyuczelnianego programu Sokrates – Erasmus, przez okres jednego semestru studiował w Wyższej Szkole Sztuk Pięknych w Bratysławie na Słowacji w Pracowni Restauracji Rzeźby Drewnianej prof. Jana Gazdika, Pracowni Rysunku ad. Dawida Czarskiego, Pracowni Malarstwa prof. Ľudovíta Holoski oraz Pracowni Technik Graficznych adi. Piotra Augustowicza.

W latach 2007–2009 uczęszczał do Studium Pedagogiczne pod kierunkiem dr Ewy Muszyńskiej przy ASP w Warszawie. Praktykę zawodową odbył w Zespole Szkół Plastycznych w Tarnowie.

W 2009 roku obronił dyplom na WKiRDS w Pracowni Konserwacji i Restauracji Malarstwa Tablicowego i Rzeźby Drewnianej Polichromowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Marii Lubryczyńskiej.

W 2009 roku rozpoczął studia doktoranckie na Wydziale Grafiki ASP w Warszawie w Katedrze Grafiki Warsztatowej w Pracowni Litografii pod kierunkiem prof. Błażeja Ostoja Lniskiego.

Obecnie pracuje w zawodzie konserwatora dzieł sztuki. Od marca 2013 roku jest członkiem Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków.

Uprawia malarstwo, rysunek i grafikę.

Doświadczenie artystyczne i dydaktyczne:

Rok akademicki 2009/2010

Pan Rafał Nijak współuczestniczył w zajęciach dydaktycznych Pracowni Litografii (pracowni głównej) w semestrze zimowym i letnim. Udzielał konsultacji studentom pierwszego roku, jak i osobom zainteresowanym przystąpieniem do egzaminów wstępnych na Wydział Grafiki ASP w Warszawie.

Celem zajęć było zapoznanie studentów z techniką druku płaskiego – specyfiką pracy na kamieniu litograficznym, przygotowanie do samodzielnej pracy. Brał też udział w przeglądach (okresowych, semestralnych). Ponadto aktywnie uczestniczył w przygotowaniu wystawy końcoworocznej.

Rok akademicki 2010/2011

Uczestniczył w zajęciach Katedry Grafiki Warsztatowej w Pracowni Litografii u dr. hab. Błażeja Ostoja Lniskiego. Pomagał studentom w zapoznaniu się ze specyfiką techniki graficznej druku płaskiego – litografii oraz brał udział w okresowych, końcowo – semestralnych oraz końcowo – rocznych przeglądach wykonanych prac. Udzielał korekt prac i wskazówek osobom, pragnącym przystąpić do egzaminu wstępnego na Wydział Grafiki. W ciągu roku uczęszczał na seminarium doktoranckie prowadzone przez dr hab. Annę Lewicką-Morawską. Wynikiem korekt udzielonych przez mojego opiekuna oraz osobistej pracy badawczej, były pierwsze próby realizacji grafik cyfrowych.

Rok akademicki 2011/2012

Brał udział w zajęciach dydaktyczno-artystycznych w Pracowni Litografii prowadzonej przez dr. hab. Błażeja Ostoja Lniskiego i uczestniczył w przeglądach semestralnym i organizował wystawę końcoworoczną.

W dniach 5-10 grudnia 2011 roku brał udział w warsztatach plastycznych zorganizowanych przez aktorkę i animatora kultury Magdalenę Tuka dla studentów Wydziału Grafiki warszawskiej ASP w Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku. Warsztaty były próbą znalezienia wspólnego kreatywnego języka między sztuką performance, a rysunkiem. Mit o Orfeuszu i Eurydyce, był inspiracją dla twórczych działań.

W roku akademickim 2011/12 mgr Rafał Nijak zaangażował się w działalność powstającego Samorządu Doktorantów. W wyniku wyborów został przedstawicielem III roku, następnie Sekretarzem Samorządu Doktorantów. Dzięki intensywnej pracy przedstawicieli Samorządu uchwalono: Statut Uczelni, Regulamin Studiów Doktoranckich, Regulamin Samorządu Doktorantów. Został również przedstawicielem doktorantów w Uczelnianej Komisji Wyborczej (na kadencję 2012-2016).

Rok akademicki 2012/2013

W semestrze zimowym w roku akademickim 2012/2013 uczestniczył w zajęciach dydaktycznych ze studentami pierwszego roku studiów magisterskich w Katedrze Grafiki Warsztatowej – Pracowni Litografii prowadzonej przez prof. Błażeja Ostoja Lniskiego. Łącznie około 72 godzin zajęć dydaktycznych.

Drugą pracownią dydaktyczną była Pracownia Rysunku na Wydziale Rzeźby ASP w Warszawie prowadzona przez prof. Zofię Glazer. Brał udział w końcowosemestralnym przeglądzie prac studentów oraz pomagał przy aranżacji wystawy.

W semestrze zimowym uczęszczał na seminaria prowadzone przez dr hab. Wojciecha Włodarczyka.

Wystawy indywidualne

- 2004 Wydział Konserwacji i Restauracji Dziel Sztuki ASP w Warszawie – wystawa rysunków z Pracowni prof. Mariana Nowińskiego, Warszawa
- 2009 Wydział Konserwacji i Restauracji Dziel Sztuki ASP w Warszawie – wystawa aneksu z Pracowni Litografii dr hab. B. Ostoja Lniskiego

Wystawy zbiorowe

- 1994 Tarnowskie Centrum Kultury – wystawy prac pracownianych i poplenerowych Autorskiej Pracowni Plastycznej Witolda Pazery, Tarnów
- 1995 Pałac Młodzieży – wystawa poplenerowa, Tarnów
- Tarnowskie Centrum Kultury – wystawa prac pracownianych i poplenerowych Autorskiej Pracowni Plastycznej Witolda Pazery, Tarnów
- 1996 TCK – wystawa prac Autorskiej Pracowni Plastycznej Witolda Pazery, Tarnów
- 2001 Muzeum Okręgowe w Tarnowie – W ślady mistrzów, wystawa dorobku artystycznego, Tarnów
- 2002 WKiRDS ASP w Warszawie – Dłużew 2002, wystawa poplenerowa, Warszawa
- TCK – wystawa jubileuszowa Autorskiej Pracowni Plastycznej Witolda Pazery, Tarnów
- 2004 Galeria „U Koźmińskiego” – wystawa rysunków Pracowni Rysunku Mariana Nowińskiego

- WKiRDS ASP w Warszawie, Warszawa
- 2010 Młodzieżowy Dom Kultury – wystawa litografii studentów z Wydziału Grafiki ASP w Warszawie, Warszawa
 - 2012 Galeria 2.0, Krakowskie Przedmieście 5 – Wystawa / Performance CRAVE, wystawa poplenerowa, Warszawa
- Tarnowski Teatr im. Ludwika Solskiego – Colori di Venezia, wystawa poplenerowa, Tarnów
- Soho Factory – Kissprint, wystawa studentów i absolwentów Wydziału Grafiki ASP w Warszawie, Warszawa
- Uwaga:** wskazana byłaby większa aktywność wystawiennicza!

Część 2

Ocena pracy doktorskiej

Ocena obejmuje analizę pracy teoretycznej i praktycznej

I. *Przez materię do wnętrza. Immamentne związki duszy i ciała* – praca teoretyczna

II. Praca doktorska *Przez materię do wnętrza. Immamentne związki duszy i ciała*

I.

Część teoretyczna pracy doktorskiej mgr Rafała Nijaka jest próbą refleksji nad materią jako tworzywem kreacji, jest refleksją autora nad własną drogą twórczą. W pierwszym rozdziale „Kształtowanie się mojej wrażliwości twórczej” kreśli obszar inspiracji i fascynacji wyniesionych z czasów nauki w rodzinnym Tarnowie. To one ukształtowały jego obecną wrażliwość artystyczną. Idąc dalej, w „Procesie twórczym”, autor szeroko opisuje swoje zmagania twórcze w pracy z modelem podczas rysowania, a następnie przetwarzania powstałych prac w formę elektroniczną. Taka bowiem jest kolejność działań nad omawianym dzisiaj cyklem grafik. „Akt kreacji, budowania grafiki jest działaniem absorbującym bez reszty, wymagającym absolutnego zaangażowania. Jest procesem żywym. Przypadek ma również swoje miejsce w tym wydarzeniu się. Niejednokrotnie wraz z przemianami jakie zachodzą w budowie grafiki, sam tytuł tworzy się i przepracowuje. Jest on stwarzany i przekształcany wraz z przedstawieniem.” – wyznaje Rafał Nijak.

Kolejny rozdział autor poświęcił „Inspiracji”. Mówi w nim o ważnej dla niego roli inspiracji w sensie pozytywnym, czyli takiej, która wypływa z bodźców wewnętrznych istotnych dla procesu kreacji. Dalej wymienia artystów mających wpływ na jego rozwój artystyczny. Wspomina twórczość Nicola Samori, Larsa Henkela czy prace współczesnego fotografa Marka Sink’a. To ta twórczość jest dla niego „wewnętrzną inspiracją”, bowiem: „Wszelkie ludzkie doznania czy to w sposób świadomy, czy nieuświadomiony odbijają się w jego wnętrzu, a to, co w nim pozostaje w naturalny sposób może stać się inspiracją do twórczych działań.” – wyznaje w tekście Nijak.

W rozdziale zatytułowanym „Między rzeczywistością, a iluzją” omawia fenomen wynalezienia fotografii i jej przeogromnego wpływu na sztuki wizualne. W rozwinięciu autor określa własne decyzje związane z użyciem tego medium w powiązaniu z aparaturą komputerową i wskazuje, jakie znaczenie ma ono w jego twórczości: „Choć mam poczucie, że dziś ślepo ufa się fotografii i uważa się za prawdziwe to, co się widzi, to z racji budowy moich grafik myślę, że dla współczesnego odbiorcy mogą być one nie lada zaskoczeniem.” – wyznaje.

Rafał Nijak duże znaczenie nadaje przypadkowi w procesie twórczym. Rozdział „Rola przypadku” jest temu poświęcony. Autor często go wykorzystuje w swoich działaniach artystycznych. Uważa, że „Grafika ma wówczas jakby swoje życie, a powstałe kompozycje mocniej działają na układ nerwowy.”

Kolejna część rozprawy jest poświęcona „Związkowi ciała i duszy.” Kwintesencją tego obszernego rozdziału niech będą słowa autora: „Jako, że ciało wyraża duszę większość ludzi potrafi intuicyjnie czytać nastroje wewnętrzne poprzez mowę ciała, jednak to artysta użyciem odpowiednich środków wyrazu jest władny je ukazać. Również on sam swoim twórczym działaniem: doborem medium plastycznego wyrazu (malarz), formą przestrzenną (rzeźbiarz),

gestem (aktor), dźwiękiem (muzyk) wyrażając siebie w sposób sobie właściwy ujawnia istnienie owej nierozzerwalnej więzi.”

Rozdział „Życie w materii” stanowi autorskie wyznanie na temat poszukiwań twórczych Rafała Nijaka, w który autor szeroko przedstawia swoje fascynacje, inspiracje i wszystko to, co podsuwa mu tytułowe „życie w materii”. Mówi o obserwacji natury i człowieka, o konsekwencjach z tego wynikających i ich niezaprzeczalnym wpływie na jego twórczość. Wyznaje, że ciało ludzkie jest dla niego źródłem największej inspiracji i wiedzy o sobie. Grafiki Nijaka w swoich przedstawieniach posiadają pewien stopień zniekształcenia i deformacji ciała ludzkiego, co jest dla artysty swoistą „drogą dochodzenia do wyglądu określonego ciała, a konkretniej stanów emocjonalnych.” Grafik celowo zrezygnował z koloru na rzecz rozwiązań czarno-białych, bowiem „Wybór ten niesie za sobą określone korzyści. Pozwala w większym stopniu skupić się na wartościach graficznych: grze światła i cienia, zagadnieniach waloru, wydobyciu faktury materialnego przedmiotu. Jest formą uproszczenia rzeczywistości celem skupienia się na treści, wyrazem odczuć nie zaś bezpośrednim wizerunkiem świata. Czerń i biel bardziej oddają kwintesencję bytu.” – mówi Nijak.

W rozdziałach „Treść” i „Autoterapia” autor skupia się na osobistych doświadczeniach i ich wpływie na twórczość artystyczną. „Temat przedstawień traktuję dosłownie i zarazem metaforycznie. Postacie widziane są okiem z zewnątrz ale i z wewnątrz. To świat wielu sprzeczności.” określa swoją postawę grafik. Może dlatego, takie podejście do problemu, stanowi dla niego doznanie osobistego oczyszczenia – *katharsis*.

„Człowiek, jako istota złożona emanuje tętniącym życiem wewnętrznym. Życie to wychodzi na zewnątrz mową materii ciała, więc ono samo staje się również środkiem przekazu ukrytych treści. Cała rzecz by – mając odwagę – mierzyć się z treścią, chcieć czytać dobywającą się ze środka prawdę.” – podsumowuje swoje myśli Rafał Nijak.

Praca napisana poprawnym językiem, pokazująca wiedzę i osobiste przemyślenia autora dotyczące zagadnień zawartych w tytule rozprawy. Odpowiednio podane są źródła i przypisy cytowanych materiałów.

II.

Pan mgr Rafał Nijak zrealizował zestaw dziewięciu prac pod wspólnym tytułem „Przez materię do wnętrza. Immamentne związki duszy i ciała”, oparty o osobiste obserwacje ludzkiego ciała. Tytułowy cykl świetnie wizualizuje te doświadczenia: autor w większości grafik przedstawił postać ludzką przeważnie wyrwaną z kontekstu rzeczywistego i uwiklaną w sieć powiązań formalnych. I nie są to sytuacje wprost przeniesione z postrzeganej rzeczywistości, lecz zdecydowane, autorskie konfiguracje. Czasami pojawia się obraz drzew, lasu, co – jak się domyślam – ma być próbą zdefiniowania i osadzenia grafiki w szeroko rozumianej naturze. Ciało staje się tu i podmiotem, i przedmiotem, skupiając w sobie i zewnętrzne idee, i jednocześnie światopogląd autora. Forma jego grafik wyraźnie określa niepokój artysty kierowany wobec otaczającej współczesności: postaci są rozdarte, czasem lekko tylko sprecyzowane, bez określonej tożsamości. Człowiek w grafikach Nijaka jest jednostką zniekształconą i niewyraźną – bezradną i samotną. Ukazany jest jako figura mglista. W związku z tym, pojawia się tu jedno z najbardziej elementarnych pytań dotyczących ludzkiej tożsamości: kim jestem, kim jest współczesny człowiek? Na te pytania odpowiada Nijak w swojej pracy teoretycznej: „Treść prac graficznych dotyczy uczuć i emocji bohatera, zarówno pozytywnych, przyjemnych i łatwo akceptowalnych, jak i tych kłopotliwych, bolesnych – negatywnych. One wszystkie są dla mnie źródłem wiedzy i drogą do poznania samego człowieka, prawdy obiektywnej o jego istnieniu.”

Tę wielowarstwowość w postrzeganiu świata przekłada autor na formę swoich grafik. Buduje wielopłaszczyznowe figury, a każda z nich nadaje finalnej odbitce coraz bardziej autonomiczne piętno niezależnego bytu. W trakcie tego procesu rzeczywistość realna, jaka kryła się za wyjściową fotografią ulega rozkładowi i dekompozycji – by ostatecznie scalić się jako nowa wizualna jakość, jako rzeczywistość i wartość sama w sobie. W tym sensie odbitka graficzna nie posiada już żadnych

odniesień do rzeczywistości, a istnieje wyłącznie jako byt własny.

Czasami też, artysta wprowadza manualne, autorskie ingerencje: ślady rysunkowe czy gesty malarskie. Pozwala to na zachowanie dystansu wobec rzeczywistości zarejestrowanej mechanicznie, jak i na zbliżenie do faktów, czy ludzi utrwalonych na wyjściowej fotografii. „Obserwacja ludzkiego ciała oraz doświadczenia egzystencjalne w obszarze relacji międzyludzkich, uczuć stały się dla mnie źródłem inspiracji i refleksji nad człowiekiem, jego budową materialną oraz strukturą emocjonalną. Inspiracja ta była na tyle interesująca, że objawiając mi pewną „prawdę” o człowieku postanowiłem poświęcić się na rzecz zgłębiania tego zjawiska drogą tradycyjnych działań artystycznych oraz dostępnych możliwości jakie oferuje współczesna technika.” – dodaje autor.

Oglądając grafiki Rafała Nijaka, ważnym jest wyłącznie to, co pozostaje w naszej pamięci: bowiem poruszamy się w świecie dzięki kliszom odcisniętym w strukturze naszego mózgu. Domyślam się, że do takiej konkluzji zmierza twórczość mgr Rafała Nijaka.

Dla podkreślenia zbieżności oceny z założeniami autorskimi, pozwolę sobie zacytować fragment pracy teoretycznej: „To dla mnie bardziej oderwanie od chwili obecnej, to jak praca ze wspomnieniami. To również rejestr przeżyć, ale bardziej tych pozostałych „w ciele”, w pamięci. Praca z kamieniem litograficznym, czy narzędziem komputera odbywa się w określonym miejscu, pracowni lub warunkach domowych. Zawsze towarzyszy im czas późniejszy, wobec przeżycia konkretnego, to nie tu i teraz jak w malarstwie plenerowym, lecz suma, przywołanie wspomnień i emocji oraz ich rejestracja w materii kamienia, czy technice cyfrowej. Mówiąc najprościej, malarstwem się cieszę, grafiką smucę i reflektuję.” – mówi Nihak.

Przekonuje mnie powyższa postawa artystyczna, bowiem w takim ujęciu proces twórczy przedstawia się jako wzajemna relacja pomiędzy tym, co jemu, jako artyście jest dane (dostępne np. zmysłom), a tym, co staje się obrazem rzeczywistości postrzeganej i przetwarzanej przez niego na język znaków i znaczeń. Prawda o człowieku zostaje opisana artystyczną wielością spojrzeń, z których żadne nie jest ostateczne.

Podsumowując, warto podkreślić, że wszystko, co widzimy w grafikach mgr Rafała Nijaka w obszarze formy, naturalnie wynika z doskonale opanowanego warsztatu graficznego, a całość przywołuje jak najlepsze doznania estetyczne.

Po szczegółowym zapoznaniu się z dorobkiem artystycznym i pracą doktorską oraz po przejrzeniu dokumentacji, rozważając kwalifikacje warsztatowe, stwierdzam jednoznacznie, że wszystkie wymagane elementy uzasadniają przyznanie Panu mgr Rafałowi Nijkowi stopnia doktora. Z takim wnioskiem zwracam się do Rady Wydziału Grafiki ASP w Warszawie.

prof. Mirosław Pawłowski prof. zw. UAP

